

“Alemanya ja no és el motor de la unificació europea”

L'historiador britànic Timothy Garton Ash parla sobre la crisi de la UE, la manca de passió política de la generació de Merkel i Sarkozy i l'Europa 'Easy Jet' de les llibertats, ara en perill.

EUROPEAN BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT

L'historiador Timothy Garton Ash es mou entre dos mons: la universitat i el periodisme. És autor d'un gran llibre sobre la transició engegada el 1989: *We the People: The Revolution of '89*.

Professor Garton Ash, posem per cas que fóssiu un metge, i que Europa fos la vostra pacient. Què li diagnosticaríeu?

—Una dona, Europa és una dona, ara de mitjana edat, que ha tingut diversos infarts, hi ha sobreviscut, i ara fa cara a la crisi de salut més greu de la seva vida, però que no és necessàriament mortal.

—Què l'emmalalteix, Europa?

—La crisi té unes repercussions tan fortes perquè els grans motors del projecte europeu han deixat de funcionar. L'impuls, l'hi atorgava la classe política, implicada i apassionada, amb els seus records de la guerra, l'ocupació, la dictadura, l'Holocaust i l'amenaça soviètica. Gràcies a això, el projecte europeu va anar endavant. Barack Obama vol el bé d'Europa, però no li interessa —ni s'hi implica— com els vells presidents nord-americans. Alemanya ha estat, durant quaranta anys, un gran motor del procés d'unificació europea, però ja no ho és. I, per postres, la crisi afecta una unió monetària que no ha estat prou meditada.

—Però no es pot retreure a la generació d'Obama, Merkel i Sarkozy el fet de no compartir la biografia de Kohl i Mitterrand.

—No es tracta de fer retrets, sinó constatacions. Sempre vaig tenir l'esperança que l'any 1989 Europa faria un nou pas històric. Perquè de llavors ençà hi ha una generació, formada per milers de persones que han patit la dictadura en pròpia carn. Angela Merkel és una d'aquestes persones, però sembla que aquest fet no afecta gaire les seves accions.

—Quines repercussions hauria de tenir?

—La força de la convicció. Si Angela Merkel, quan tot just començava la crisi, s'hagués adreçat als alemanys amb una crida, i els hagués dit que salvar la zona euro era una qüestió d'interès nacional, ara les coses serien ben diferents

a Alemanya i a Europa, hi hauria un altre ambient. I, probablement, el rescat dels països europeus en perill no hauria acabat costant tants milions d'euros.

—Fa un any, vós mateix li va dir: “Senyora cancellera, la història només truca a la porta un cop.” Creieu que ha sentit el truc, en aquest temps?

—Crec que sí, que l’ha sentit. Els darrers temps ha actuat amb més decisió, i això li ha atorgat resultats. Però encara no s’ha resolt res definitivament.

—A occident, des que es va acabar la guerra, democràcia i capitalisme són germans bessons. Amb aquesta crisi, el capitalisme s’empassa la democràcia?

—El capitalisme financer, amb l’evolució errònia que ha experimentat els vint darrers anys, és, de fet, un perill per a l’existència, no tan sols de les democràcies europees, sinó de tot occident. No ens enganyem: es tracta d’una gran crisi econòmica i financera occidental. No pas de tot el món: no és d’orient, sinó d’occident.

—Tanmateix, el món occidental no hi és sol, perquè la Xina, amb les seves immenses reserves de dòlars i euros, no es pot estar plegat de braços mentre mira, amb malícia, com Europa i els EUA no acaben d’aixecar el cap.

—És clar que hi ha dependències, però es tracta d’una crisi occidental. Va començar a occident i és on més ens ha afectat. A banda d’això, accelera el desplaçament del poder occidental cap a l’orient. El fet que ara els països occidentals hagin de demanar als xinesos que realitzin inversions i comprin deute públic fa palesa aquesta transformació.

—I en aquesta dependència està, precisament, la ironia de la crisi.

—I tant, i quina ironia! En comparació amb aquest desplaçament del poder, l’islamisme violent, tot i que significa un rept real, no serà determinant per a la història mundial. Moltes persones, començant per George W. Bush, es van equivocar a l’hora de valorar aquesta qüestió.

—Els efectes globals de la crisi podrien motivar la generació de Merkel a assolir un compromís més ferm amb Europa.

—Des d’una perspectiva intel·lectual, aquest argument és totalment vàlid. Pe-

“Vaig tenir l’esperança que l’any 1989 Europa faria un nou pas històric”, diu Garton Ash, referint-se a la nova generació de polítics, com ara Merkel, Sarkozy i Cameron.

rò no és clar si aixecarà tanta força emotiva com la que va despertar l’Exèrcit Roig al cor d’Europa. Hem de tenir en compte que els xinesos no vénen amb tancs, sinó amb inversions.

—A Berlín hi ha una certa preocupació per la possibilitat que la Xina, per exemple, realitzi fortes inversions a Grècia, si aquest país es troba obligat a abandonar la zona euro, perquè llavors tindríem un sàtrapa xinès infiltrat a Europa.

—És un escenari una mica exagerat, però posa de manifest que el 40% de totes les inversions directes que la Xina ha realitzat a Europa es concentren als països del sud i de l’est del vell continent. D’aquesta manera, gradualment, creix un *lobby* xinès a l’interior de la UE. A més, com que al sud i a l’est d’Europa hi ha països que han perdut la força econòmica, les inversions de la Xina són molt importants i tenen conseqüències polítiques.

—Quines són?

—Per exemple, quan tractem de la qüestió de l’economia de mercat, o de l’embargament d’armes imposat per la UE a la Xina. La majoria dels ciutadans d’Europa no viu la crisi del projecte europeu com un problema proper. Correm el risc que, quan aquesta crisi esdevingui encara més propera, potser ja no serem a temps de reaccionar.

—Vós sou britànic, i també europeu, una barreja poc habitual.

El vostre país no es planteja el dubte si cal prendre part a Europa d’una manera plena, o bé abstenir-se’n del tot?

—Sí, ha arribat l’hora de la veritat per a la Gran Bretanya, perquè si cal rescatar la zona euro, hi haurà una unió fiscal, i això vol dir que es produirà una unió política dels països de l’euro. Crec que aquest procés es farà sense Grècia, però amb uns quants països candidats a l’adhesió. Al mateix temps, el govern britànic vol mirar de recollir determinades competències que ara són a mans de Brussel·les, com, per exemple, en l’àmbit de les polítiques socials. Tanmateix, serà complicat. Per tant, durant els propers dos o tres anys, a la Gran Bretanya ens plantejarem la pregunta definitiva: volem ser a dins o a fora?

—Quina en serà la resposta?

—Us sorprendreu, però encara pot ser “a dins”.

—Realment creieu que el resultat pot ser aquest?

—Sí, i per això els conservadors euroescèptics proven d’impedir, amb totes les forces, que aquesta alternativa existencial esdevingui una realitat. A la Gran Bretanya, el consens a favor d’Europa, tot i que és passiu, és més gran que no sembla.

—Recentment, David Cameron va haver de sentir com Nicolas Sarkozy el feia callar sobre l’euro.

EUROPEAN BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT

Garton Ash, de 56 anys, fa classes a la Universitat d'Oxford.

—Sarkozy va tocar el voraviu de la qüestió. La postura de Cameron no és coherent, perquè no pot pretendre tenir dret a participar en totes les decisions sobre el futur de la zona euro, i que la Gran Bretanya no en formi part. Les coses no van així. O l'una cosa o l'altra.

—Helmut Schmidt acusa les elits europees d'ignorar què hi havia en joc, en aquesta crisi, perquè no tenien prou coneixements sobre economia. Creieu que té raó?

—No crec pas que aquest sigui un aspecte determinant. És important, però, que els caps de govern com Helmut Schmidt o Helmut Kohl, o també François Mitterrand, podien comptar amb un consens passiu de la població. Potser és cert que la gent no estava gaire entusiasmada per la idea d'Europa, i a Alemanya tampoc per la unió monetària, però la van acceptar, perquè les elits els van dir que, en principi, era un pas correcte i important. Avui dia, a tot Europa hi manca aquest consens passiu. A conseqüència d'això, la tasca de persuasió que cal fer a cada país és desigual quant a dimensió i dificultat. Els darrers deu anys, en aquest àmbit, les coses gairebé no s'han mogut. I ara, Merkel i Sarkozy paguen el preu de la descurança dels seus predecessors.

—En paguen el preu, i són castigats per la crisi. A Portugal i a Irlanda hi ha hagut canvis de govern després de les eleccions, a Espanya els socialistes

han perdut el poder, Papandreu ha hagut de dimitir a Grècia i fins i tot Berlusconi no ha tingut més remei que renunciar al càrrec.

—Així són les coses, aquest és el funcionament de la democràcia. Hem de construir Europa amb el material que tenim. I aquest material és la democràcia nacional.

—Però n'hi ha prou, amb això? Des que Europa va caure a les urpes de la crisi financera, no paren de ressorgir velles idees. Per exemple, Jürgen Habermas i Joschka Fischer han afirmat que és hora de democratitzar les institucions europees. Serveixen de res, aquesta mena de propostes?

—En aquest punt m'adono que ja sóc tot un veterà del debat europeu: ja ho he sentit tot, he estat present a totes les converses, i tot, en principi, és correcte. Tanmateix, no crec que sempre calgui un gran projecte de futur, un demà brillant per a Europa, és a dir, una utopia europea. La clau per a la renovació europea rau, avui dia, en les democràcies nacionals: són el lloc on Europa tornarà a néixer, o potser no ho farà. Simplement, hem de traslladar la famosa frase de Churchill sobre la democràcia a l'Europa actual i afirmar que “tenim la pitjor de les Europes possibles, llevat de les que ja hem provat”.

—Però la passió per Europa, que vós trobeu a faltar, bé ha de tenir alguna arrel.

—I tant, però crec que n'hi ha prou que, per primer cop a la història, Europa representi una comunitat política, econòmica i judicial on la majoria de persones siguin lliures i, a més, gaudeixin de benestar, llibertat de moviments i, en certa mesura, de justícia social. I aquesta Europa s'estén des de Portugal fins a Estònia, des de Finlàndia fins a Grècia.

—Feu una crida a la humilitat?

—A una dosi més gran de pragmatisme i realisme. És important que reconeguem tot allò que hem aconseguit, i que puguem protegir els assoliments, en aquest segle XXI tan complicat, amb la nova potència mundial, la Xina, amb el canvi climàtic i amb 7.000 milions d'habitants del planeta.

—Llavors, l'objectiu ja no han de ser els Estats Units d'Europa?

—De fórmules boniques no ens en manquen, precisament. Però, en canvi, ens falten emocions, passió per a dir: “Gent, de debò voleu arriscar tot això que tenim?” El fet que un jove de Grècia pugui decidir, de cop i volta, agafar un avió i anar-se'n a París o a Roma, sense passar controls fronterers i sense necessitat de canviar moneda, que potser allà conegui una dona, o hi faci amics, s'hi estableixi i hi trobi feina, significa un progrés que ningú no hauria de posar en risc. Cal deixar ben clar a la gent que la seva Europa *Easy Jet*, com anomeno aquesta llibertat quotidiana europea, es troba en perill, si la zona euro falleix.

—Voleu dir que si l'euro fracassa, també fracassarà Europa?

—No, però sóc del parer que a nosaltres, la majoria dels europeus, encara ens van prou bé les coses, o, dit d'una manera més bèstia, encara no ens va prou malament. Perquè el problema més gran que té Europa és, precisament, el seu èxit, que es dona per fet, fins i tot en el cas dels ciutadans més joves dels estats bàltics, que fins fa 21 anys ni tan sols figuraven al mapa europeu. Tot sovint viatjo a Polònia, i allà passa exactament igual. Però si perilla la llibertat d'aquesta Europa *Easy Jet*, llavors el jovent europeu es mobilitzarà, n'estic completament segur.

*Christoph Schwennicke
Gerhard Spörl*

Traducció de Mireia Menal